

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioannis Ioviani Pontani. De Aspiratione Libri duo. Charon
Dialogus. Antonivs Dialogus. Activs Dialogus. Aegidivs
Dialogus. Asinvs Dialogus. De Sermone Libri Sex. Belli,
Qvod Ferdinandvs Senior ...**

Pontano, Giovanni Giovano

Venetiis, 1519

Aliter Oratoribus, ac Comicis, aliter ingenuis ciuibus facetiarum locos
quaerendos esse.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12960

tuere funeribus, et ludis simul, ac conuiujs, & conclamandis quidem
 funeribus præficæ præponi consueuere, illis uero tum ludorum ratio-
 nem qui haberent, tum qui essent conuiuendi periti. Quin conuicia,
 obiurgia, contentionesq; immoderate, quædam multæ, quædam sup-
 plicijs coercentur, famosis quoq; de libellis leges sunt editæ, ac plebei
 scita. Igitur et in facetudine utenda, dictisq; temperandis modus quoq;
 si re p̄tus est, an id profecto mirū? an & de dictarijs, ridicularijsq; ac
 iocis præcepta tradi nullo modo poterunt? neq; ulla erit eorum tradē-
 dorū siue ars, siue doctrina, quæ mediocritatem et doceat, & ostendat,
 qua ea sit uia & assequenda, & retinenda? ut si principia sunt natu-
 ræ, modus tamen ac mensura ratione temperetur, atq; institutione. Nā
 & pedum incessus civili quidē homine dignus regulam suam habet,
 est & sua quoq; gestus temperatio, ac lex. Erit igitur & iocandi sius
 atq; ingenuo homine dignus modus, ac temperamentum. Nam si face-
 tudo uirtus est quædam, eaq; mediocritas, ut probatum iam est, ea ut
 institutione constet ac præceptis necesse est. Cū præsertim nos nequaquā
 Oratoriam quaeramus urbanitatem, uerum morālē, quæq; ad ani-
 morū refocillationem conducatur, eamq; honestam ac laudabilē. Natu-
 ra quoq; nos docet uti argumentationibus, quarum tamen permultæ
 extant præcepta. Estq; illarū siue ars, siue doctrina, atq; eruditio et ma-
 gistra et iudex illa, quæ *λογική* dicitur, nostro autē nomine tū differen-
 di ratio, tū disertina. Ipsorū autē argumentorum ut sunt sedes, quæ di-
 cūtur loca, eaq; cognitio appellatur tum Localis, ac de locis, tū Topica,
 Græca appellatione, sic etiā dictorū, ac facetiarū propriae sedes sunt,
 eaq; admodū certæ, quas si (præterea quæ dicta sunt) diligentius per-
 uestigauerimus, inq; formam etsi nō absolutam, aliquam tamen rede-
 gerimus, non pigebit huius siue laboris, siue studij. Nam & futuros
 uaticinamur, qui de ijs sint subtilius, atq; enucleatius disserturi.

Aliter Oratoribus, ac Comicis, aliter ingenuis ciuibus
 facetiarum locos quaerendos esse.

I taq; nec ut Martiali, aut Plauto, nec ut Cicero quærendæ nobis sunt
 facetiæ, siue earum loci, & quasi regiones. Mediocritatem enim quaerimus,
 quæ habitum faceti constituit, non quo aut spectatoribus ri-
 sum moueamus, aut aucupemur plausum, carminisq; commenda-
 tione, aut quo iudices capiamus, ac lepore, facetijsq; in nostram tra-
 hamus sententiam, uerum quo urbane ac festiue relaxemus ani-
 mos. Inuenta enim & constituta sunt conalia, conuentus, circuli,
 ac coronæ

ac coronæ tum ad utilitatem & communem & priuatam, tum etiã ad iucunditatem, relaxandosq; ab labore, ac curis animos. Tameſi lo-
cũ ipſi ſunt communes, & quod Cicero dicit, quibus è locis ridicula di-
cuntur, ex iſdem graues poſſunt duci ſententiæ, idem nos quoq; ſen-
timus, poſſe deduci quoq; et quæ dicta in ſpuratiam delabantur, atq;
ſcurrilitatem, & quæ in leporem, atq; urbanitatem, Alteri enim loci
& rebus, et uerbis modum ſtatuunt, alteri in riſum propendent atq;
ſcurrilitatem. Modus igitur hiſ accedere poteſt ac ratio, quo ſcurrilitas
omnis abſit iocantibus. Quod officium delectus eſt proprium tum in
rebus, tum in uerbis. Verum obſcenitas plerũq; eſt in uerbis, ſcurrili-
tas in uerbisq; potius, ſiquidem ſcurrile habetur, quem minime debeas
eum dictis laceſſere. Quando (ut eſt apud Ciceronem) quæ cadere poſ-
ſunt in quos nolis, quamuis ſint bella, ſunt tamen ipſo genere ſcurri-
lia. Nimis igitur ſalſe dicta, aculeataq; atq; in quos minime conue-
niat, ſcurrilia & ipſa ſunt. Poſſunt tamen & faceti homines in con-
ſeſſionibus, coronisq; ut qui referant quidem dicta, emiſſaq; ab alijs,
non ut qui ex ſe ſe dicant, ingerantq; in quempiam, quandoq; &
mordacia afferre in coetum, quaſi ea in memoriã reducant, idq; ex-
pli gratia, non tamen mordaciter, ſcurriliaq; minime ſcurriliter, ſci-
licet ut uerbis parcatur, & geſtibus. Quod in referendis fabellis præ-
cipue uſuuenit, ut quæ in illis inſint turpia, explicentur non turpiter, in-
terdum uero innuantur, potius quàm dicantur.

Diuiſio in Iocos, Dicta, Ridicula, Fabellas.

Quæ quo expreſſius à nobis oſtendantur, ea partiemur in Iocos, in Di-
cta, in Ridicula, ac Fabellas. Totum autem ipſum genus eſt iocari. Io-
ca uero & dictis conſtant, & ridiculis, & fabellis, ac dicta quidem
alia lepida, alia ſalſa ſunt, alia & ſalſa ſimul et lepida, alia obſcena,
diſcacia, eaq; non unius generis, alia breuia, atq; ex uno tantum uer-
bo, alia è pluribus conſtituta. Sunt contra inepta quædam, inſulſa,
fatua, illepada, frigida. itaq; multimoda ipſa quidem ſunt, Ridicula
quoq; non unius ſunt naturæ, alia enim faceta ſunt, alia uero minime.
Itaq; ſpecies hæc indagatiõni huic noſtræ minus congruit, quippe qui
relaxationem quaeramus, quæ facitudinis eſt alumna. Fabellæ iucun-
diſſimæ ipſæ ſunt, atq; ad omne facietiarum genus accommodatæ, lo-
cisq; omnibus congruunt, ſi non fortatte temporibus, quanquam & tem-
poribus, & item perſonis, ſi delectus acceſſerit, Quarum duplex eſt
genus, unum quod ſumptum eſt à mutis animalibus in exẽplũ, qua-